

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
ФАКУЛЬТЕТ ЦИВІЛЬНОЇ ТА ГОСПОДАРСЬКОЇ ЮСТИЦІЇ
КАФЕДРА ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

**ОДЕСЬКІ ГРУДНЕВІ ЦИВІЛІСТИЧНІ ЧИТАНЯ:
ПРИВАТНЕ ПРАВО, ЯК КОНЦЕПТ
В УМОВАХ ВІЙНИ:
ЛЮДСЬКИЙ ВИМІР**

МАТЕРІАЛИ
Всеукраїнської наукової конференції

*Одеса,
12 грудня 2024 року*

Одеса
Фенікс
2024

За загальною редакцією

доктора юридичних наук, професора *Є. Харитонов*,
докторки юридичних наук, професорки *І. Давидової*

Упорядники-укладачі:

Давидова Ірина – д.ю.н., професорка кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія», професорка;

Ткаченко Катерина – лаборантка кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія».

Члени оргкомітету Всеукраїнської наукової конференції:

Андронов Ігор – д.ю.н., професор кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу НУ «Одеська юридична академія», професор;

Подцерковний Олег – д.ю.н., зав. кафедри господарського права та процесу НУ «Одеська юридична академія», професор;

Харитонов Олена – д.ю.н., зав. кафедри права інтелектуальної власності та патентної юстиції НУ «Одеська юридична академія», професорка;

Харитонов Тетяна – д.ю.н., зав. кафедри аграрного, земельного та екологічного права НУ «Одеська юридична академія», професорка;

Мінченко Райса – д.ю.н., професорка кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія», професорка;

Бабич Ірина – к.ю.н., доцентка кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія», доцентка;

Берназ-Лукавецька Олена – к.ю.н., доцентка кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія», доцентка;

Матійко Микола – к.ю.н., доцент кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія», доцент;

Орзіх Юрій – к.ю.н., доцент кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія», доцент;

Шамота Олександр – асистент кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія»;

Ткаченко Катерина – лаборантка кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія».

Одеські грудневі цивілістичні читання: приватне право, як концепт в умовах війни: людський вимір : матеріали Всеукр. наук. конф. (Одеса, 12 груд. 2024 р.) [Електронне видання] / за заг. ред.: д.ю.н., проф. Є. Харитонов, д.ю.н., проф. І. Давидової ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2025. – 318 с. – Режим доступу:

ISBN 978-617-8430-40-5

Збірник містить матеріали доповідей з теоретичних, історичних і методологічних проблем цивільного права та процесу, господарського права і процесу, аграрного, земельного, екологічного та природоресурсового права та інших галузей приватного права, які були оприлюднені на Всеукраїнській науковій конференції 12 грудня 2024 р. в Національному університеті «Одеська юридична академія».

Збірник спрямований на ознайомлення юридичної громадськості з дослідженням науковців у сфері цивілістики і може бути корисний як у навчальному процесі, так і в науковій діяльності.

УДК 347.1 : 341.9“364”(477)

Матеріали видано за авторською редакцією.

Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники Всеукраїнської наукової конференції, їхні наукові керівники, рецензенти та структурні підрозділи вищих навчальних закладів і установ, які рекомендували ці матеріали до друку.

Кокошко Олег Болеславович, ЗНАЧЕННЯ ПРАВОВОЇ ДОКТРИНИ СТАРОДАВНЬОГО РИМУ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ КОНЦЕПЦІЇ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ІЗ ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ ТВАРИНОЮ	103
Кочіашвілі Альберт Давидович, НЕПЕРЕДБАЧУВАНІ ОБСТАВИНИ В ДОГОВІРНИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ В КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКОЇ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ	107
Перейман В'ячеслав Юрійович ВІДЧУЖЕННЯ МАЙНОВИХ ПРАВ НА НЕРУХОМОЕ МАЙНО В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	110
Попов Євген Олександрович, ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ОБСЯГУ ТА ОЗНАК ЦИВІЛЬНОЇ ДІЄЗДАТНОСТІ ФІЗИЧНИХ ОСІБ ЗА ЦИВІЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ	113
Романовський Денис Сергійович, РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА ЕВАКУАЦІЮ ЛЮДЬМИ ПОХИЛОГО ВІКУ ..	117
Рябченко Вікторія Олександрівна, ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ ДІТЕЙ В УМОВАХ ВІЙНИ: ПРАВО НА ЖИТТЯ ТА ОХОРОНУ ЗДОРОВ'Я, ПРАВО НА ОСВІТУ	119
Сауляк Руслан Володимирович, ОКРЕМІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН В СФЕРІ ІНДИВІДУАЛЬНОГО БУДІВНИЦТВА	122
Стрілець Михайло Ігорович, ДО ПИТАННЯ ПРО ПОНЯТТЯ «ФРИЛАНСУ» У ВІТЧИЗНЯНОМУ ПРАВОВОМУ ПОЛІ	125
Халдай Ілля Віталійович, ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА НЕВИКОНАННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ЗА ЦИВІЛЬНИМ ТА ГОСПОДАРСЬКИМ КОДЕКСАМИ УКРАЇНИ	128
Шайхет Олена Петрівна, ОКРЕМІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ МІСЦЯ ПРОЖИВАННЯ ДИТИНИ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ	132

НА ПОЧАТКУ НАУКОВОГО ШЛЯХУ

ПРОБЛЕМИ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

Берназ Вікторія Петрівна ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПОДІЛУ СПІЛЬНОГО МАЙНА МІЖ ГРОМАДЯНАМИ УКРАЇНИ ТА ІНОЗЕМЦЯМИ: ОКРЕМІ ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ	136
---	-----

4. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40-44. Ст. 356. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

5. Цивільний кодекс України : наук.-практ. комент. /за ред. Є. О. Харитонова, Н. Ю. Голубевої. 6-е вид. Х. : Одиссей, 2009. 952 с.

6. Цивільний кодекс України : науково-практичний коментар / за заг. ред Є. О. Харитонова. 2023. 1424 с.

7. Цивільне право. Загальна частина : навч. посіб. За заг. ред. С. О. Сліпченка, О. Л. Зайцева. Харків : ХНУВС, 2022. 332 с.

Шайхет Олена Петрівна,

аспірантка кафедри цивільного права

Національного університету «Одеська юридична академія»

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ МІСЦЯ ПРОЖИВАННЯ ДИТИНИ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Україна приєднавшись до Конвенції ООН про права дитини, визнала право кожної дитини на рівень життя, необхідний для фізичного, розумового, духовного, морального та соціального розвитку дитини [4].

Системний аналіз цивільного та сімейного законодавства, правозастосовної практики свідчить про безліч проблем, пов'язаних із місцем проживання дитини. Вони визначаються насамперед недоліками правової регламентації, відсутністю єдиного підходу до питань реалізації прав дитини, а також незастосуванням деяких положень законів у галузі прав дитини.

Для розвитку дитини потрібно створення системи правових гарантій забезпечення її прав. Ці обставини дозволяють зробити висновок про необхідність вивчення питань, пов'язаних із місцем проживання, що характеризує цивільно-правовий та сімейно-правовий стан дитини, проблем реалізації її права на обрання місця проживання та виявлення системи заходів їх вирішення.

З огляду на положення статті 29 ЦК України під місцем проживання розуміється «місце, де постійно чи тимчасово проживає фізична особа» [5]. Водночас положеннями вказаної статті також визначаєть-

ся поняття місця проживання, фізичних осіб у віці до 10 років, від 10 до 14 років, та які досягли 14 років. Так, під місцем проживання фізичної особи, яка не досягла десятирічного віку розуміється: «місце проживання її батьків, усиновлювачів, опікуна, чи одного з них, з ким вона проживає, або місцезнаходження навчального закладу чи закладу охорони здоров'я, в якому вона проживає» [1]; під місцем проживання фізичних осіб у віці від десяти до чотирнадцяти років розуміється: «місце проживання її батьків, усиновлювачів або одного з них, з ким вона проживає, опікуна або місцезнаходження навчального закладу чи закладу охорони здоров'я, в якому вона проживає, якщо інше місце проживання не встановлено за згодою між дитиною та батьками (усиновлювачами, опікуном) або організацією, яка виконує щодо неї функції опікуна» [2, С. 1-13]. При цьому, у ЦК України зазначається, що фізична особа досягши чотирнадцятирічного віку може вільно обрати собі місце проживання, з урахуванням встановлених законом обмежень.

У науковій літературі під місцем проживання, загалом, розуміють: «житловий будинок, квартиру, службове житлове приміщення, спеціалізовані будинки, а також інше спеціалізоване житлове приміщення, в якому фізична особа постійно або тимчасово (переважно) проживає як власник, за договором найму (піднайму), договором оренди або на інших підставах, передбачених законодавством України» [3, С. 101-106]. Таким чином, розуміння місця проживання зведено до житлового приміщення.

Місце проживання є місцем, де фізична особа влаштувалась. Причому цей факт може бути заснований на сукупності обставин (у тому числі наявності сім'ї, житла, трудової, іншої не забороненої законом діяльності в конкретному населеному пункті або місцевості, реєстрації за місцем проживання тощо), а не тільки на акті про реєстрацію місця проживання.

У правозастосовній діяльності прийнято вважати, що у місці проживання фізична особа перебуває постійно чи переважно, тобто протягом тривалого часу.

Разом з тим, враховуючи конкретні обставини, тимчасовий критерій може визначатися нетривалими термінами (тижнями, місяцями) перебування фізичної особи у конкретному місці, наприклад, при переселенні, переміщенні з однієї місцевості до іншої для тимчасового або постійного проживання. Останнє дуже актуально у сьогоденні,

так–як у зв’язку із повномасштабним вторгнення військових формувань країни агресора – рф, окремі території України та населені пункти були тимчасово окуповані, а громадяни України (фізичні особи), були вимушені тимчасово залишити своє постійне місце проживання, переміститись у більш безпечні населені пункти.

Порядок та умови реалізації права дитини на житлове приміщення визначаються, перш за все, правовим статусом дитини, що характеризується неповною дієздатністю, видом та обсягом її прав, формою власності на житлове приміщення тощо. Дитина може бути власником житлового приміщення, членом сім’ї власника, наймачем, членом сім’ї наймача тощо.

Критерії, що характеризують поняття «місця проживання» для дорослих осіб та дитини можуть не співпадати.

Місце проживання одна із обставин, що характеризують правове становище дитини. Поряд із правоздатністю та дієздатністю місце проживання дозволяє в повному обсязі позначити правовий статус дитини. Вони тісно пов’язані з іншими елементами правового статусу. На це впливає обсяг правосуб’єктності. У свою чергу правоздатність та дієздатність впливають на місце проживання дитини. Так, правоздатна та дієздатна фізична особа, яка досягла чотирнадцяти років, на свій розсуд визначає місце проживання та елементи, його складові, у тому числі житло, населений пункт тощо.

Зміст поняття «місце проживання» становлять такі елементи суб’єктивного та об’єктивного характеру, як житло (квартира, будинок тощо), населений пункт, місцевість, що визначаються адміністративно-територіальною одиницею, адресно-географічним положенням, державою, тощо.

Отже, загально визначеним визнається, що під місцем проживання слід розуміти територію на якій фізичні особи облаштувалися і перебувають протягом тривалішого періоду часу, прийнятого основою у визначенні місця проживання, тобто у зазначеному розумінні місце проживання визначається в якості публічно-правового явища: місце, місцевість, територія, адресно-географічні координати.

Цивільне законодавство визначає такі критерії для визначення місця проживання дитини: вік; місце проживання його батьків, усиновлювачів або опікунів; згода батьків щодо визначення місця проживання дитини. При цьому перші два належать до об’єктивних критеріїв, а третій – до суб’єктивних.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бортник Н. П., Ломакіна О. А. Категорія «місце проживання» у законодавстві України: поняття та зміст. *Академічні візії*. 2024. № 31. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1130>
2. Водоп'ян Т. В. Особливості дієздатності малолітніх у цивільному праві України. *Часопис Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Право». 2013. № 2(8). С. 1-13. URL: <https://lj.oa.edu.ua/articles/2013/n2/13vtvtpu.pdf>
3. Миколаєнко Ю. І. Права людини на свободу пересування та вільний вибір місця проживання в основних концепціях сучасного праворозуміння. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького: Журнал*. Серія Право. 2018. № 5(17). С. 101-106
4. Конвенція ООН про права дитини від 20 листопада 1989 року. Ратифіковано Постановою ВР України № 789-XII від 27.02.91. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text
5. Цивільний кодекс України. Науково-практичний коментар. Том 3. Право власності та інші речові права. За ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. ECUS. 2023. 808 с.